מסורת הש"ם

 ל) גיטין כב, כ) נדרים נט:,
 ג'טירובין לו: וש"כן, ד') [לעיל כה:],
 ב"ק פב, ו') [לקמן פב:],
 ל) [פ" כשיבה לחרוש ומרים המרדע להכות הבהמה שחורש בה לא יהיו ענפי האילו מעכבין אוחו. ערוך ערך מרדען, ה) לקמן ס., ש) [שס], י) ס"י שהלדדין אין יכולין, כ) [צ"ל אחר ד"ה קולדן, ל) רש"ל, מ) [וע"ע תוס' קדושין כו. ד"ה קרקען,

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא במאי עסקינן. נ"ב תימה דה"ל להקשות ממשנה י פ"ג דמעשרות להדיה דחילו ערבי ובהא קא מיפלגי: (ג) שם ושדי המס ובדחלולי נטלמת סגיא קמ"ל: (ד) רש"י ד"ה חוילת וכוי הקרקע הם כשני: (ה) ר"ה משקולת חוט האדרכלין שבונין: (ו) ד"ה חו אסיפא וכו' מ״ק בית השלחין כל האילן: (ז) ד״ה מפני אהל יכי החקב לא דרו מפני קומ. וכו' הענפים המרובים מאהילין: (ח) תום' ד"ה ובדחלולי וכו' ענפים כולם כנגד המשקולת הק״ד:

מוסף רש"י

טבל וחולין מעורבין זה בזה. אין לך פירי צאילן הזה שאין מקלמו מן הארץ שהוא טבל ומהלמו מחו"ל שהוא חוליו, לפי דהוי מן החיוב על הפטור, ולא ממנו על טכל ודאי (גיטין כב.). תתמל על על לולף (1907) בבין, הגדל בחיוב. מה שנתוך חרך ישראל (80). מרחיקין את האילן מן הבור. שהשרשין מתפשטין ונוקנין נכותלי הכור מתפשטין נוקבין בנחמי הבור (מתחלידין את הקרקע והכתלים ותמלידין את הקרקע והכתלים ניפלים (בים קיד). כ"ה אמה. כך שיערו שהשרשין נתשכין נתשכין והחלכין ותקלקלין את כותלי הוהלכין ותקלקלין את כותלי הבור (עיניד' יח.). מלא המרדע. בגבהו (קקשון פב.). אין ערשין חלל תחת רשות הרבים. ואע"ג דמקבל עליה כל הזיקא דאמי לדין על עסקי ממונו, ומפרש ואזיל מה הוא אותו חלל בורות חוזיכ מה הוח מוכו מכל כורות שיחין ומערות (יקפו ש.). רבי אליעזר מתיר. אלא שימסהו כיסוי חוק כדי שתהא עגלה מהלכת, דר"א אול בתר השתא ולא חייש לשמא היום ולמחר כלה הכיסוי ויפול והכי אמרינן בב"ק (שם). זימנין דמפחית. דמתליע מתוכו ויפחות ולאו אדעתיה דעובר ברה"ר ויעבור

ויפול (שם). הדרן עלך לא יחפור

מוסף תוספות

א. ומשום יניקת ג"ט שיונק . משם אין קפידא כלל להיותו משם אין קפיות כלל לחות גזלן אפילו לענין ביכורים. ריטנ״א, ב. ורש״י ז״ל פירש בדרולי מלשון חלל וכו״. ודאוו מחוור, ראל הוה ליה אלא ר בדחלולי, בחלולי. לשנ״א. למימר

רבינו גרשום (המשך)

דדלמא מגדלו וקא מזיק לרבים. ואליבא דר״א דאמר רדי שחהא טולה מהלרח טליה התקרה חזקה כדי שתהא יכולה לסבול עגלה טעונה אבנים אלמא דבנזקין אזלינן בתר אומדנא דהשתא ולא

אינשי דאולי עלה. דוימנין דמפחית ולאו אדעתיה דלא מצי חזי ליה להכי קאמר אין עושין חלל. אבל הכא באילן דמתניי קמא קמא דמגדיל ומזיק חזי ליה וקוצץ ליה ולא צריך למיקציה קודם לכן: שיעור דרבנן נפיש. דמחייבי לקוץ כפי שיהא גמל ורוכבו עובר ידאי שיעור דרי יהודה נפיש רבנן דלא בען אלא שיעור גמל ורוכבו אותו שיעור דרבי יהודה דנפיש היכי מצי עבר תותיה אלא ש"מ דאי שיעור דרי יהודה נפיש רבנן דלא בעו אלא שיעור גמל ורוכבו אותו שיעור דרי יהודה דנפיש היכי מצי עבר תותיה אלא ש"מ מאי עביד ליה אפשר דגחין הרוכב מעל גמלו וחליף תותי אילן משא"כ בזמורות: מפני אהל טומאה. דוימנין דחליף להתם מת תחת האילן וקא מאהיל עליה האילן וחליף כהן או מי שאוכל חולין בטהרה וקאי ליה באהל המת מש"ה קוצץ: פשיטא מפני טומאה תנן ומאיק וקא מאהיל עליה האיק והחיף כהן או מי שאוכל חולין במהדה וקא ליהי באהיל המוג משרה קובץ: פשיטא מפני טומאה המן ומאי קא מוסיף תוספתא ומשני [דשפיר] מוסיף דאי ממתננ" דאמר מפני טומאה אמינא היינו מפני טומאה דקתני זימנין דשרי עורב טומאה דמה להתם על גבי האילן ולא קא נפל לארעא ומש"ה צריך לקצוץ שלא יניח שם הטומאה על גבן (למד"א) ואין צריך לקצוץ האילן כנגד המשקולת אלא בדחלולי בעלמא סגי. כלומר שיקצוץ סביב הענפים ויקלוש אותם כדי שיהא חלול באויר כדי שלא יהא בכל האילן מקום עבה שיכול לעכב עליו הטומאה וכשתפול לארץ שלא תהא כנגדה על גבה שום סכך ובכך סגי קמ"ל תוספתא מפני אהל טומאה דזימנין שישאו תחתיו וקא מאהיל מש"ה קוצץ הכל כנגד המשקולת: הדרן עלך לא יחפור

שבונין חומה ותולין בה משקולת של

אבר: ואם בית השלחין היא כל

האינו. אפי׳ אינו חרוב ושקמה קולן

כנגד המשקולת שהצל רע לבית

השלחין: אבא שאול אומר כו'. בגמ'

מפרש אהייא קאי: גבו' ארישא

קאי. דקאמר ח"ק קולן מלא מרדע

ואפי׳ אילן סרק חוץ מחרוב ושקמה

ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק

נמי כנגד המשקולת: או אסיפא קאי. דקאמר ת"ק (ו) כל האילן

כנגד המשקולת ואפילו אילן העושה

פירות ואמר ליה אבא שאול כל אילן

סרק הוא דכנגד המשקולת אבל אילן

העושה פירות נמי מלא מרדע ותו

לא: כל האילן. כל האילנות: אי

אמרם בשלמא ארישא קאי. ולטפויי

אתא ⁰ [מחרוב ושקמה דקאמר ת"ק] היינו דקאמר כל: אלא אי אמרת

אסיפא קחי. מחי כל הא לגרועי אתא: בותבר' אילן הנועה לרשות

הרבים קולץ. מן הענפים התחתונות

ונקנין עמה נכסים שחין להם חחריות. דתנן בקדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה שהמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה וקרקע נקנה בכסף ואם מכר לו קרקע ומטלטלין יחד כיון שנתן דמי הקרקע או מסר לו שטר מכירת קרקע או החזיק

בקרקע מדעת מוכר נקנו המטלטלין אונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות הכא בלא משיכה. קתני מיהא קרקע כל במאי עסקינן בחיטי דיקא נמי דקתני כל שהוא חייב בביכורים וקס"ל ביכורי שהוא שימ'ת ש ש-אילן מקצתו בארץ ומקצתו אילן קאמר: הכא במאי עסקינן בחו"ל מבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי בחטין. שכל ז' המינים חייבים רבן שמעון בן גמליאל אומר הגדל בחיוב בביכורים: מעורבין וה בוה. שאין חייב הגדל בפטור פטור ע"כ לא פליגי אלא סומכין על הברירה לחלקו לחצאים ולומר שללד הארץ חייבין ושללד החוץ דמר סבר אין ברירה ומר סבר אין ברירה פטורין: אבל דכ"ע הגדל בפטור אבל גדל בפטור דברי הכל פטור (6) הכא פטור. שחם היו כל שרשיו בחו"ל במאי עסקינן דמפסיק צונמא אי הכי מאי פטור ואפילו עומד האילן בתוך שש מעמיה דרבי דהדרי ערבי יי ובמאי קא עשרה אמה לארץ ולא אמרינן מן מיפלגי מר סבר אוירא מבלבל ומר סבר הארץ ינק: דמפסיק לונמא. באמלע האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ושש שרשים ישחין שני נדדין יכולין לינק עשרה אמה ותו לא והא תנן יימרחיקין את זה מזה: דהדרי וערבי. האילן נעשה האילן מן הבור כ"ה אמה אמר אביי מיזל אחד למעלה בעביו: אוירא מבלבל. אע"פ שבתוך הקרקע (ד) כשני אילנות מובא אזלי אכחושי לא מכחשי אלא עד הואיל ולמעלה באויר העולם נעשה שש עשרה אמה מפי לא מכחשי כי אתא אחד מתערבין יונקותיו: כ"ה אמה. רב דימי אמר בעא מיניה ריש לקיש מרבי קשה לעולא דאמר [כו:] י"ו אמה ותו לא: יוחנן אילן הסמוך למיצר בתוך י"ו אמה מהו חכחושי לח מכחשי. בשדה חבירו אמר ליה גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים אלא עד שיתסרי הלכך טפי מהכי סכי אתא רבין אמר רבי יוחנן יאחד אילן סכי לאו גזלן הוא: הנועה. נופו לתוך הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה מביא שדה של חבירו: שעל מנת כן הנחיל וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ: כותני' סיאילן שהוא נומה יהושע. התנה עמהם שלה יקפידו על כך: כותנבי' י מרדע. מלמד בקר: קולץ. הענפים עד גובה מלא מרדע שלא יעכבוהו מלהוליך מחרשתו שם: החרוב והשהמה. שנילם מרובה וקשה לשדה: כנגד המשקולת. כל מה שנוטה לתוך שדהו: משקולת. חוט (ס) האמרכולין

המשקולת יבית השלחין כל האילן כנגד המשקולת אבא שאול אומר כל אילן סרק כנגד המשקולת: **גכו'** איבעיא להו אבא שאול ארישא קאי או אסיפא קאי תא שמע דתניא בית השלחין אבא שאול אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני שהצל רע לבית השלחין שמע מינה ארישא קאי שמע מינה אמר רב אשי מתניתין ומי דיקא דקתני כל אילן סרק אי אמרת בשלמא ארישא קאי היינו דקתני כל אילן אלא אי אמרת אסיפא קאי אילן סרק מיבעי ליה אלא לאו שמע מינה ארישא קאי שמע מינה: **כותני'** יאילן שהוא נומה לרה"ר קוצץ כדי שיהא גמל עובר ורוכבו רבי יהודה אומר גמל מעון פשתן או חבילי זמורות רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני המומאה: גמ' מאן תנא דבנזקין בתר אומדנא דהשתא אזלינן אמר ר"ל במחלוקת שנויה ורבי אליעזר היא דתנן ®אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות רבי אליעזר מתיר בכדי שתהא עגלה מהלכת ומעונה אבנים רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבגן התם יוימנין דמפחית ולאו אדעתיה אבל הכא קמא קמא קא קייץ ליה: ר' יהודה אומר גמל מעון פשתן או חבילי זמורות: איבעיא להו שיעורא דרבי יהודה נפיש או דלמא שיעורא דרבגן נפיש פשיטא דשיעורא דרבנן נפיש ראי ס"ד שיעורא דרבי יהודה נפיש רבנן בשיעורא דרבי יהודה היכי עבדי ואלא מאי שיעורא דרבגן נפיש רבי יהודה בשיעורא דרבגן מאי עביד אפשר דגחין וחליף תותיה: רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה: תנא מפני אהל הטומאה פשיטא מפני הטומאה תנן אי ממתניתין הוה אמינא דלמא מייתי עורב מומאה ושדי התם © וסגיא

בדחלולי בעלמא קא משמע לן: הדרן עלך לא יחפור

לשדה חבירו קוצץ מלא "המרדע על גבי המחרישה ובחרוב ובשקמה כנגד

בפרק המקבל (ב"מ דף קז. ושם) פליגי רב ושמואל באילן הנוטה על המיצר רב אמר הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר חולקין ופירש בקונט׳ התם דבנטיית שרשים איירי ולפיכך שמעתין דהכא כרב דאזיל בתר שרשין ורשב"א פירש שם בענין אחר: שעל מנת כן הנחיל יהושע ובו'. במרובה (ב"ק דף פב.) פריך אמאי לא חשיב לה בהדי עשרה תנאין של יהושע ומשני לה: בדחקולי סגי. פי׳ ר״ח דחלולי לשון ירחה שעושים לורות של עץ ונראין כבני אדם ואין העוף רשאי לישאר שם קמ"ל דאע"פ שברח העוף פעמים שמשחיר שם בשר המת שמביח בפיו ונשאר שם בענף הלכך אין לו תקנה אלא בקלילת ענפים כולם (ח) ב: הדרן עלך לא יחפור

כגון שנעך בה מחט וקאמר איכפל

תנא לאשתועינן מחט מי לא עסקינן

דתלי ביה מרגניתא משמע דכל שהוא

דוקא וי"ל דנהי דיניקתה ג' מ"מ עיקר

יניקתה אינו אלא כנגדה א ואילן נמי

יניקתו כ״ה אפ״ה עיקר יניקתו י״ו מ:

ואחד אילן הנומה מביא וקורא.

בחבוה. וא"ת והא חטה יניקתה ג' טפחים כדמוכח בשבת

דכל שהוא דהכא לאו דוקא דהא בפ"ק דקדושין (דף כו.) קא מייתי לה בשמעתא דאי בעי לבורין בה או לאו וקאמר כל שהוא למאי חזי ומשני

פרק אמר ר"ע בשמעתין דערוגה (דף פה.) ואין לומר

חיישינן אלא להכי בדחלולי בעלמא סגי ליה לקוך אחד אחד מבינתים כדי להרחיק אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה: קמ"ל. מתניתא דאפילו לא נותר בו אלא ענף אחד מזיק הוא את הרבים: הדרן עלך לא יחפור כנגד המשקולת ארישא דמתני׳ קאי דקתני בחרוב ובשקמה כנגד המשקולת ואמר אבא שאול כל אילן סרק קוצץ כנגד המשקולת ולא חרוב ושקמה משום דקא טעני פירות כל שהוא או אסיפא קאי דקתני בית השלחיז כל האילז כנגד המשקולת ביז אילז סרק וביז ירא החובר שקבות הסובר אף טבע כי ארות כל שהוא האוא מל איר יקונג בההוסטרין כי היהי לבנה ומשקרות בן אירן טירן אר אירן פירות רואתא אבא שאול למטר כל אילן סרק כנגד המשקרות אפי חרוב ושקבות דרב לאילן סרק משום דאיכא הרותר לריעותה אבל אילן פרי אינו קוצץ כל עיקר אפי׳ בבי׳ השלחין: ת״ש אבא שאול אומר כל האילן סרק כנגד המשקולת אפישא קאי דאתי לאפוקי דמזקי ענפיו שאין יכול המטר לירד מש״ה קוצץ ש״מ הא דקתני במתני״ כל אילן סרק כנגד המשקולת ארישא קאי דאתי לאפוקי דמוקי ענפיר שאין יכוד המטר לירד משייה קוצץ שיים הא דקתני במתני כל אילן סרק כנגד המשקרות אריטא קאי דאתי לאפוקי. חרוב ושקמה אלא החרוב ושקמה האל הוא המחלם המים הירא בי אמרת בשלמא הירא אקא קאי יהינו רקתני כל אילן סרק קוצץ ולא אילן פירות א"כ ל"ל למיתני כל אילן סרק אילן סרק מיבעי ליה למיתני (הכי) אבא שאול אומר אילן סרק כנגד המשקרולת ולא כל האילן שעושה פרי אלא ש"מ מדקתני כל אילן סרק אריטא קאי ולחומרא דאתו שאול אומר אילן סרק כנגד המשקרולת ולא כל האילן שעושה פרי אלא ש"מ מדקתני כל אילן סרק אריטא קאי ולחומרא דאתו לאפני, חרוב ושקמה אלא בי מתוני אילו הנוסה בה"ל הלאפני, חרוב ושקמה אלא בתר נוק שנייח ומרא: מ"מקא אילן דעתיר למיתי: אמר ר"ל מחלוקת שניוה. במתני אילן הנוסה בה"ר קוצץ כדי שיהא הגמל עובר ברוכבו דאולינן בתר היולן במתר העתיד ממיתי דאי אולינן בתר העתיד מכל וכל צריך לקצצו

הל' ח טוש"ע ח"מ סי' רב סעיף ז: קח ב מיי׳ פ״א מהלי מרומות הלי כד:

קו א מיי׳ פ"ג מהל' מכירה

יא נה. קט ג מיי׳ פ״ב מהל׳ ביכורים ·6: 45 הלי יא:

קי ד ה מייי מיי מהלי שכנים

הלי ח ממג עשין פב

הלי ח ממג עשין פו

נושיע חיית מיי קנה סעיף כו:

ממון הלי כו ממג עשין

מח מוו ב"ע חיית מי מי

מח טור שיע חיית מי מי

רבינו גרשום

בחטה. זרוע בתוכו וממנה מביא בכורים דלא אזלי שרשין כלום וליכא למימר דקא ינקי . ממצר אחר: דיקא נמי. דבחטה ממצר אחר: דיקא נמי. דבחטה עסקיי דקתני קרקע כל שהוא דאי באילן עסקינן לא סגיא בקרקע כל שהוא כלל ש"מ: אילן הנטוע על (שפת) [ספר] של ארץ ישראל מקצתו נוטה מעורבין זה בזה ואסורין רשב"ג סבר 6) מש"ה אמר הגדל בחיוב חייב משום דיש ביירה דיכול לברור איזה ענף נוטה בחו"ל ואיזה בארץ ורבי סבר איז ברירה מש״ה טבל סבר אין ברירה מש״ה טבל וחולין מעורבין זה בזה ואסור אבל גדל בחיוב דכולה אילן הוה בא״י אע״ג דאזלי שרשין בחו,"ל וקא ינקי מחו״ל דברי הכל חייב דשריין עיקרו בתר הכל חייב דשריין עיקרו בתר נופו וקשיא לעולא: דמפסיק צונמא. דלא קאזלי שרשין כלל בחוצה לארץ מפני הצונמא דמפסיק מש״ה דברי הכל חייב אבל אי לא מפסיק צונמא פטור אבל איל א מפסיק צונמא פטור מפני השרשין דקא ינקי מחוץ לארץ: אי הכי. דמפסיק צונמא לארץ: אי הכי. דמפסיק צונמא בהא לימא רבי טבל וחולין מעורבין זה בזה ג) דאותו הנוטה בארץ הוי ליה טבל ואותו הנוטה בחו"ל הוי ליה חולין ולאו בר עישורי אינן (והא גדל כולו בארץ) ומשני (והא גדל כולו בארץ) ומשני דהדרי ערבי נופין ולמעלה מקצתן בארץ ומקצתן בחו"ל רבי סבר אויר ארץ ואויר חו״ל . מבלבלן ולהכי טבל וחולין מבלבלן הלהכי טבל החיקין את מעורבין זה בזה: מרחיקין את האילן ט"ז אמה ותו לא ורמינהו וכו'. מינק ינקי עד ט"ז אמה ואין מביא ממנו בכורים. ג) ור' יוחנן ס"ל בכורים. ג) ודי יוחנן ס"ל בעולא אחד אילן הסמוך למצר חבירו וא' אילן הנוטה לתוך של חבירו מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו: **פיםקא** קוצץ מלא מרדע על גבי המחרישה. שכשהוא עובר על גבי המחרישה והמרדע על כתיפו כל אותן הענפים ממעכבין לו קוצצין אותן שמעכבין המחרישה: בחרוב שכנגד המחרישה: תרתי ובשקמה. דאיכא תרתי לריעותא חדא דענפיו מרובים ומזיק לשדה ואין (שוין) פירותיהן חשובין: קוצץ כולו כנגד המשקולת. כל הענפים בנגו המשקולת. כל הענפים הנוטים לשדהו וקוצץ ממטה ועד למעלה כעין שיכול להוריד מלמעלה מן האילן ועד למטה קו המשקולת והולך שוה שאין שם עיכוב יוהור שאין שם עיכוב ענף: ואם בית השלחין היא. השדה דצריך לה מטר כל שעה להשקותה והצל רע לה קוצץ כל האילן בין עושה פרי בין . אינו עושה כנגד המשקולת: אינו פושה כנגו המשקורה: אבא שאול אומר כל אילן סרק שאין בו פרי קוצץ כנגד המשקולת: איבעא להו. הא דקתני אבא שאול כל אילן סרק

כדי שיהא גמל עובר תחת העליונות: מפני הטומאה. מפרש בגמ': גבו' בסר [אומדנא] דהשחא אולינן. דקתני קולך מן הענפים כדי

שיהא גמל עובר ורוכבו והרי חוזרין וגדלים לאחר זמן: כדי שחהא עגלה מהלכח. אם תקרתה חזקה כל כך מותר ואע"ג שסופה שתחליע

ותפחת: קמא קמא קייד ליה. כל ענף וענף שיקדים ויצמיח יקצצנו: בשיעורא דרבי יהודה מאי עבדי ליה. כשיבא גמל טעון פשתן היאך

יעבור: מפני אהל הטומאה. שמא יפול כזית מת אצל האילן והרי הענפים יו ארוכים מאהילין עליו ועל עוברי הדרכים ומביאים עליהם

את הטומאה: ושדי התם. על האילן ומתוך שענפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה נופלת לארץ ובני אדם עוברים תחתיה ואי לא